

Mira

- egy kiállításmegnyitó elé -

Hölgyeim és Uraim,

Mira Gendova legújabb munkáit látva, elsőre a következők jutottak eszembe:

lenyomatok, talált tárgyak, tárgyakká avatott gesztusok, archaikus, kreatív tereket alkotó formák, dimenzióváltások, összességében: térkijelölések, saját tér-élmény, barlangrajz, már-már: én-tér építés, tradíció.

Kicsit bővebben:

A művészetet felfoghatjuk úgy is, mint az ember egyik lehetősége, hogy megértse és kifejezze önmagát. Alkotóra, befogadóra egyaránt igaz.

Mira, túl minden szabályon értelmezi a művészetet, ám ezt erős szakmai alapon teszi és teheti, ilyen értelemben kétség nem fér gesztusainak a hitelességéhez, hiszen képi felületein azt teremti meg újra és újra, amiben létezik. Képekbe emelt tárgyai megtartják eredeti jelentésüket, de újraalkotott funkciójukban újabb üzeneteket közvetítenek.

Mindig is izgatott, hogyan zajlik egy olyan folyamat, amikor egy művész vagy még csak a művésszé válás során egy alkotó integrálódik egy másik nemzet, másik kultúra hagyományrendszerébe. Ez, a magyar festészetet illetően különösen érdekes, hiszen, a XIX. század Magyarországon nagy csönd uralkodott a festészet terén. Azok az osztrák festők, akik a XVIII. század második felében, főként az egyház számára nagyobb munkákat végeztek nálunk, a napóleoni háborúk után letűntek a színről. Egyszerűen nem voltak festőink.

A magyar művészi öntudat kialakulásának kezdeményezője Ferenczy István (1792-1856) Rimaszombaton született, a világtól elzárt kis magyar városban s az ottani latin iskolában, majd atyja lakatosmesterségében serdült legényként. Ambíciói és egy "bizonytalan derengés" 1814-ben Bécsbe hajtották. Mint félszázaddal előbb a magyar testőrök, sárviskóikból Bécsbe érkezve, ámulva s megrészegülve a bécsi kultúrától, hazájuk elmaradottságára eszmélve, megalapozták a magyar irodalom s az új magyar művelődés kibontakozását. Ennek nyomán ébredt fel a bécsi akadémiára járogató fiatal lakatoslegényben a későbbi szobrászban, a magyar művészet megalapítójában az ambíció. S ez a törekvése elvezeti egészen Itáliába, a nagy Canovához, akinek tanítványa lesz.

Buda visszafoglalása után (1686) Pest városa fejlődésnek indult, Budára került Pozsonyból az egyetem és további hivatalok áttelepítését követően, ha nem is azonnal, de megnőtt a nyilvánvaló igény a kulturális élet színhelyeinek, intézményrendszereinek a kialakítására.

Például 1833-ban nyílt meg a *Redoute*, a mai Vigadó elődje, a pesti klasszicista építészet csúcsteljesítménye.

- 2 -

De nézzük meg a párhuzamot Bulgáriában:

ami Magyarországon a már említett Ferenczy István nevével fedhető le, az Bulgáriában talán a szamokovi iskolát jelentheti, hiszen ami itt Bécs a századfordulóig, az Bulgáriában a török hódoltság bezártsága. Két idegen, de meghatározó jelenlét.

A török uralom után a fiatal művészek egy része Oroszországba megy tanulni, ahol az orosz realista festészettel találkozik: életképek és a tájképek jelentik ezt az irányt. Másik, kisebb részük nyugatra megy, ahol már a 20. században bekerülnek egy nagyon izgalmas művészeti turbulenciába, ha nem is a kellőképpen rendhagyó és időben későbbi Hriszto Javasev jelenségre utalok, hiszen az ő pályája már csak az ötvenes években kezd csak kibontakozni, de gondolok pl. Zsil Paskinra vagy Ivan Miljevra.

Álom és valóság. Ez ugyan a szecessziónak a sóhajtása, de van-e művészet, amely nem e kettő között lebeg?

A lélek egyik megnyilvánulásának, az álomnak, van tudatos része. Annyi legalább, mint amennyi annak ébrenléti állapotában a reprodukciójához szükséges. Tehát az emlékezet.

Mira eljött a tenger mellől és kapott egy folyót. A Dunát.

A tenger hatalmas. Jelen idejű, túlsó partja nem látható, nem értelmezhető. Helyben van. A folyó, problematikus. Az ellentéteket vetíti ki. Valamit hoz s valamit mindig elvisz.

Dinamikus, bohém, befogadó és elutasító, elengedő és megtartó. Mint Mira maga-építette világa. A folyó máshogyan erős, mint a tenger. Sodor, összekapaszkodik, szövetségeket köt. Ösztönző és munkálkodó.

Egyiknek, a tengernek evolúciója van, a másiknak, a folyónak revolúciója. A kérdés, hogy melyik az üdvözítő? Értelmetlen.

Amikor - az egyetemesség holdudvarában létezve -, a képek antropomorf töredékeit nézem boldogságaik és gondjaik lenyomataival, kötődéseivel, szükségszerű kötődés-elméleteivel arra gondolok, hogy ez a teremtett képi világ vajon mennyire azonos önmagával így, a szemlélő külső nézőpontjából. A szónak a Magritte-i értelmében is, (Magritte *Pipa* c. képére utalva), hogy a festményén ábrázolt pipa, a felirata szerint, az nem egy pipa, azaz, hogy a képzet képi világa és a verbális fogalommegragadás csak részei annak a valaminek.

Minek is? Jó lenne tudni. Tehát nem a hitelességről beszélek, hanem önismereiteinkről, hogy azok mennyire képesek beszűrni a valódit számunkra? És eb-

ben nincsen külső kontroll. A bicikli-meghajtókerék a képbe érkezetten, konkrét jelentésén túl, már egy másik viszonyrendszer beemelése.

- 3 -

Amikor Mira függőnye „felmegy”- ahogyan azt egyik címében jegyzi, akkor láthatjuk „barlangrajzait, firkáit, vadászatait és álmai egy részét. Egy nagyon személyes, őszinte kitárulkozás gesztusaiként.

Vannak helyek: tájak, falvak, városok, amelyeket folyóvíz szel át. Azokon a helyeken hidat, hidakat kell építeni, az átjárhatóság okán. Vannak azonban olyan települések, amelyeken nem halad át folyó, patak. Ám azokon a helyeken is meg kell építeni olyan utakat, amelyek embertől-emberig vezetnek. Mira Gendova „függönyfelhúzásai”, „firkái”, „vadászatai” ilyen hidak.

2019. november

Arnóti András